

УДК 334.716:351:863
JEL: O11; O12; L21
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-338-344>

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

©2025 НАСРУЛЛАЄВ Р. С.

УДК 334.716:351:863
JEL: O11; O12; L21

Насруллаєв Р. С. Методичні підходи до оцінки економічної безпеки підприємства

Стаття присвячена обґрунтуванню та розробці методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства, які забезпечать комплексне врахування фінансових, виробничих, ресурсних, інноваційних та інших факторів, а також дозволять своєчасно виявляти загрози, визначати рівень безпеки та формувати управлінські рішення для її підвищення. Обґрунтовано, що сучасні умови господарювання, зокрема в період трансформаційної економіки України, зумовлюють необхідність запровадження підприємствами нових підходів до моніторингу власної економічної безпеки. Процес її оцінювання має базуватися на системному підході, що передбачає врахування взаємозв'язків між ключовими підсистемами підприємства – виробничою, фінансовою, кадровою, інформаційною та іншими. Така оцінка повинна бути спрямована не лише на виявлення вразливих елементів діяльності, але й на своєчасне прогнозування потенційних кризових ситуацій. Встановлено, що оцінювання економічної безпеки підприємства є складним і багатофакторним процесом, що потребує поєднання кількісних та якісних методів аналізу. Методичні підходи до його реалізації ґрунтуються на багаторівневому дослідженні внутрішніх і зовнішніх загроз, оцінці стану ресурсного потенціалу, рівня фінансової стійкості та здатності підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Визначено, що методологічний інструментарій включає експертні оцінки, інтегральне моделювання, бенчмаркінг, побудову матриць ризиків та використання методу середньозважених показників. Кожен із цих підходів має власні переваги, специфіку застосування та певні обмеження, а їх комплексне поєднання забезпечує більш повну та об'єктивну оцінку рівня економічної безпеки. Доведено, що методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства мають бути адаптованими до сучасних викликів, серед яких цифровізація економіки, процеси глобалізації, екологічна нестабільність і зростання геополітичних ризиків. Запровадження підприємствами системного підходу в цій сфері дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні загрози, мінімізувати їх негативний вплив і підтримувати високий рівень конкурентоспроможності на ринку.

Ключові слова: загрози, економічна безпека, індикатори загроз, методичні підходи, оцінка, підприємство.

Рис.: 1. Бібл.: 8.

Насруллаєв Раван Сабір огли – аспірант кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: nassravan@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0030-3062>

UDC 334.716:351:863
JEL: O11; O12; L21

Nasrullayev R. S. Methodical Approaches to the Assessment of Economic Security of Enterprises

This article is devoted to the substantiation and development of methodical approaches to the assessment of economic security of enterprises, which will ensure a comprehensive consideration of financial, production, resource, innovative, and other factors, as well as allow for the timely identification of threats, determination of the security level, and formation of management decisions to enhance the security. It is substantiated that modern economic conditions, particularly during the transformative economy of Ukraine, necessitate the implementation of new approaches by enterprises to monitor their economic security. The process of its assessment should be based on a systematic approach that takes into account the interconnections between key subsystems of the enterprise – production, financial, personnel, informational, and others. Such an assessment should aim not only to identify vulnerable elements of activity but also to timely forecast potential crisis situations. It has been determined that the assessment of the economic security of an enterprise is a complex and multifactorial process that requires a combination of quantitative and qualitative analysis methods. The methodological approaches to its implementation are based on a multi-level study of internal and external threats, an assessment of the state of resource potential, the level of financial stability, and the ability of the enterprise to adapt to changes in the external environment. It has been defined that the methodological instruments include expert assessments, integral modeling, benchmarking, constructing risk matrices, and using the method of weighted average indicators. Each of these approaches has its own advantages, specific application, and certain limitations, and their comprehensive combination provides a more complete and objective assessment of the level of economic security. It is proved that the methodological approaches to assessing the economic security of an enterprise must be adapted to modern challenges, including the digitalization of the economy, globalization processes, environmental instability, and the rise of geopolitical risks. The implementation of a systemic approach by enterprises in this area allows for the timely identification of potential threats, minimizing their negative impact, and maintaining a high level of competitiveness in the market.

Keywords: threats, economic security, threat indicators, methodological approaches, assessment, enterprise.

Fig.: 1. Bibl.: 8.

Nasrullayev Ravan S. – Postgraduate Student of the Department of Social Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: nassravan@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0030-3062>

Забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємства передбачає наявність ефективних інструментів оцінки її стану, що дозволяє своєчасно реагувати на потенційні загрози, мінімізувати негативні наслідки впливу внутрішніх і зовнішніх чинників та управляти комплексом ризиків, які можуть загрожувати фінансовій стабільності, інвестиційній привабливості, ринковій позиції й репутації підприємства.

Методичні підходи до оцінки економічної безпеки підприємства мають важливе значення для формування адекватних управлінських рішень та підтримки стабільності його функціонування у довгостроковій перспективі.

Вагомий внесок у формування теоретичних і методичних засад оцінювання економічної безпеки підприємства здійснили як українські, так і зарубіжні дослідники (А. Близнюк, Г. Гнатієнко, Н. Карачина, В. Скаковський, Є. Мних, І. Нагорна та ін.). Водночас проведений аналіз наявних методик, запропонованих цими авторами, виявив низку обмежень і перешкод щодо їх практичного впровадження. Зокрема, простежується значний вплив суб'єктивних чинників на кінцеві результати визначення рівня економічної безпеки, а також ускладненість застосування через невизначеність і неповноту інформаційної бази або надмірну складність математичного інструментарію, що не завжди має достатнє обґрунтування.

Метою дослідження є обґрунтування та розробка методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства, які забезпечать комплексне врахування фінансових, виробничих, ресурсних, інноваційних та інших факторів, а також дозволять своєчасно виявляти загрози, визначати рівень безпеки та формувати управлінські рішення для її підвищення.

Сучасне економічне середовище, особливо в умовах трансформаційної економіки України, вимагає від підприємств нових підходів до моніторингу власної безпеки. Оцінка економічної безпеки повинна мати системний характер, враховувати міжфункціональні зв'язки між окремими підсистемами підприємства (виробничою, фінансовою, кадровою, інформаційною тощо), а також бути орієнтованою на виявлення слабких місць та прогнозування кризових станів. Саме тому методичні підходи до оцінювання економічної безпеки повинні бути не лише науково обґрунтованими, а й адаптованими до конкретних умов функціонування підприємства.

У науковій літературі виділяють низку методик оцінювання економічної безпеки підприємств, що відрізняються за ступенем деталізації, специфікою галузі, набором використаних показників та

ступенем інтеграції до управлінської системи [1; 3; 4; 6–8].

Сучасні дослідження спираються на необхідність уніфікації підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства з одночасним урахуванням специфіки галузі, умов діяльності, структури ресурсного потенціалу та рівня цифрової зрілості. Методичні підходи повинні забезпечити можливість не лише фіксації поточного стану безпеки, а й оцінювання динаміки змін, виявлення трендів та формування сигналів щодо потреби в управлінських втручаннях.

Особливу увагу при цьому слід приділити формалізації переліку індикаторів загроз, стандартизації алгоритмів розрахунку інтегральних показників безпеки та забезпеченню можливості їх застосування для стратегічного планування. Важливо також адаптувати існуючі методичні підходи до сучасних цифрових викликів, зокрема до ризиків у сфері кібербезпеки, інформаційної стійкості та збереження конфіденційності даних.

Загалом, методичні підходи можна класифікувати за такими основними групами:

- ✦ індикаторні (індексні) методики;
- ✦ порогові (критеріальні) методики;
- ✦ ресурсно-функціональні методики;
- ✦ інтегральні (комплексні) методики;
- ✦ методики на основі експертних оцінок.

У процесі забезпечення економічної безпеки підприємства важливе місце посідає побудова логічно узгодженої системи оцінки, що ґрунтується на методичних підходах до виявлення, аналізу й управління ризиками. Запропонована на *рис. 1* структурно-логічна схема відображає ключові етапи реалізації методик оцінки економічної безпеки, починаючи від вибору відповідного підходу (індикаторного, порогового, ресурсно-функціонального, інтегрального чи експертного) і закінчуючи формуванням системи зворотного зв'язку. Кожен із етапів є необхідною складовою процесу формування обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки та мінімізацію впливу дестабілізаційних чинників.

Особливу увагу приділено механізму реалізації рішень, який передбачає оцінку очікуваного ефекту, моніторинг, контроль і ризик-аналіз запроваджених змін. Завершальним етапом виступає формування системи зворотного зв'язку, що забезпечує адаптивність і гнучкість системи безпеки, дозволяючи оперативно реагувати на нові загрози та виклики зовнішнього середовища (див. *рис. 1*).

Індикаторні (індексні) методики базуються на аналізі сукупності економічних показників, які характеризують фінансовий стан підприємства,

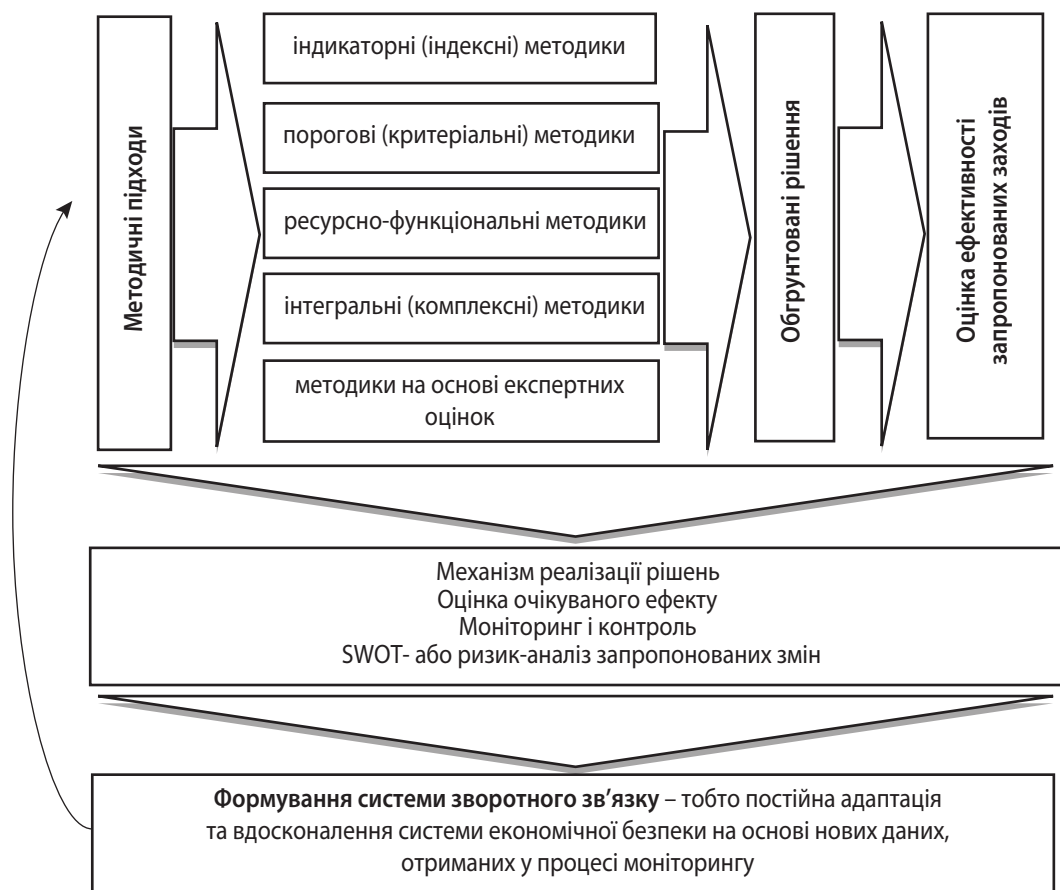

Рис. 1. Етапи реалізації методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства та формування системи зворотного зв'язку

Джерело: складено автором.

ліквідність, рентабельність, ступінь його стійкості та конкурентоспроможності. Показники, які при цьому аналізуються, як правило, охоплюють фінансові коефіцієнти, коефіцієнти оборотності, показники прибутковості, показники ліквідності та фінансової стійкості. Перевагою таких методик є простота та наочність застосування, однак їх недоліком є фрагментарність оцінки, оскільки вони не дозволяють отримати цілісного уявлення про загальний рівень безпеки підприємства.

Порогові (критеріальні) методики базуються на встановленні критичних значень (порогів) окремих показників економічної діяльності підприємства. Перевищення або невідповідність визначеним пороговим значенням вказує на проблемні ділянки діяльності підприємства та необхідність управлінського втручання. Цей підхід дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози, але ускладнюється необхідністю регулярного перегляду й актуалізації порогових значень відповідно до змін зовнішнього середовища.

Ресурсно-функціональні методики акцентують увагу на оцінці стану окремих ресурсів підпри-

ємства (фінансових, кадрових, матеріально-технічних, інформаційних), що дозволяє більш глибоко та системно дослідити внутрішні чинники безпеки. При застосуванні таких методик економічна безпека оцінюється через аналіз ефективності використання та наявності ресурсів, необхідних для стабільної діяльності підприємства. Недоліком таких підходів є складність формування єдиного інтегрального показника, що ускладнює порівняльний аналіз рівня безпеки.

Найбільш поширеними в сучасних умовах є *інтегральні (комплексні) методики*, які передбачають агрегування великої кількості показників у єдиний інтегральний індекс економічної безпеки підприємства. Як правило, для цього використовуються математичні методи, такі як багатофакторний аналіз, методи бальної оцінки, методи таксономії, нейронні мережі та економіко-математичне моделювання. Інтегральний показник дозволяє порівнювати рівень економічної безпеки різних підприємств і простежувати зміни його стану в часі. Основними перевагами інтегральних ме-

тодик є комплексність, об'єктивність і можливість автоматизації процесів оцінки. Проте складність розрахунків і необхідність наявності спеціалізованого програмного забезпечення може обмежувати їх використання малими підприємствами.

Окреме місце займають *методики на основі експертних оцінок*, які використовуються переважно тоді, коли відсутні повні або надійні статистичні дані, необхідні для кількісного аналізу. Експертна оцінка дозволяє враховувати суб'єктивні чинники та особливості діяльності підприємства, однак вимагає високої кваліфікації експертів та використання спеціальних процедур обробки експертних даних, таких як метод Дельфі, метод експертних панелей чи ранжування факторів.

У практичній діяльності підприємств найефективнішими є комбіновані методичні підходи, які поєднують переваги різних методик. Зокрема, застосування інтегральної оцінки в поєднанні з критеріальними значеннями дозволяє не лише отримати загальний результат, але й чітко визначити критичні межі для прийняття управлінських рішень.

У сучасних умовах господарювання забезпечення високого рівня економічної безпеки є критичною умовою ефективної діяльності підприємств. Зростаюча складність зовнішнього середовища, посилення конкурентних і кризових явищ, а також нестабільність ринкових умов визначають необхідність використання науково обґрунтованих методів оцінювання стану економічної безпеки. Саме об'єктивна оцінка рівня економічної безпеки є передумовою своєчасного прийняття управлінських рішень, спрямованих на нейтралізацію потенційних загроз і зниження ризиків діяльності підприємства. Обрання адекватних методичних підходів до діагностики економічної безпеки сприяє підвищенню якості стратегічного планування, зміцненню конкурентоспроможності та забезпеченню стійкого розвитку підприємств у довгостроковій перспективі. Водночас відсутність єдиних уніфікованих методів оцінки, а також специфіка діяльності окремих підприємств вимагають застосування комплексних і диференційованих підходів.

Зважаючи на це, важливим завданням даного дослідження є систематизація та деталізація існуючих методів оцінки рівня економічної безпеки, визначення їх переваг і недоліків, а також формування рекомендацій щодо доцільності використання цих методів на практиці. Важливо наголосити, що вибір конкретних методів розрахунку залежить від масштабів діяльності, галузевої специфіки та ресурсних можливостей підприємства. У цьому контексті актуальним є аналіз таких методичних інструментів, як:

- ✦ метод експертних оцінок;
- ✦ метод середньозважених показників;
- ✦ інтегральне оцінювання;
- ✦ бенчмаркінг;
- ✦ побудова матриць ризику.

У процесі оцінювання рівня економічної безпеки підприємства важливим елементом є застосування чітко визначених критеріїв, які забезпечують об'єктивність і системність аналізу. Одним із ключових таких критеріїв є порогові значення, що встановлюють мінімально допустимі межі функціонування підприємства без ризику втрати стійкості. Порушення цих меж сигналізує про критичний стан і необхідність термінового втручання. Іншим важливим критерієм є допустимі відхилення, які враховують природну мінливість показників у рамках звичайного циклу діяльності та дозволяють розмежовувати безпечні та ризикові коливання.

Застосування трендового аналізу забезпечує можливість оцінки динаміки розвитку підприємства в часовому розрізі, виявлення стійких тенденцій зростання або погіршення показників безпеки. Такий аналіз дозволяє не лише зафіксувати поточний стан, а й передбачити потенційні загрози в майбутньому.

Ще одним важливим критерієм виступає оцінка відхилення від нормативу, що дозволяє визначити, наскільки фактичні значення відрізняються від цільових або галузевих стандартів. Цей підхід сприяє виявленню вузьких місць у системі управління економічною безпекою.

Комплексне використання зазначених критеріїв дозволяє не лише виявити рівень ризику, але й сформулювати обґрунтовані управлінські висновки. Це особливо важливо в умовах нестабільного зовнішнього середовища, коли навіть незначні відхилення можуть свідчити про наближення кризової ситуації. Критерії оцінювання безпеки дають змогу не лише проводити ретроспективний аналіз, а й розробляти превентивні заходи. Вони дозволяють формувати політику ризик-менеджменту на основі реальних даних, а не інтуїтивних припущень.

Крім того, завдяки порівнянню із нормативами, керівництво підприємства отримує орієнтири для досягнення оптимального функціонування. Поєднання цих підходів сприяє точному позиціонуванню підприємства в системі координат економічної безпеки. Це, своєю чергою, формує підґрунтя для стратегічного планування та підвищення загальної адаптивності підприємства до зовнішніх і внутрішніх викликів. Таким чином, система критеріїв оцінювання безпеки є базисом для забезпечення сталого розвитку та підтримання конкурентоспроможності на ринку.

З апропоновані методи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства доцільно деталізувати та охарактеризувати таким чином.

1. Метод експертних оцінок, який передбачає залучення висококваліфікованих фахівців для оцінки потенційних загроз, ризиків і ступеня захищеності підприємства [2]. Використовуючи інструменти, такі як опитування експертів, анкетування, методи Дельфі або мозковий штурм, формується комплексна картина наявних і потенційних загроз. Перевагою методу є можливість враховувати суб'єктивні оцінки, отримані на основі професійного досвіду експертів.

2. Метод середньозважених показників, що базується на визначенні системи ключових індикаторів економічної безпеки, кожному з яких присвоюється певна вага залежно від ступеня важливості [5]. Рівень безпеки розраховується шляхом множення показників на відповідні вагові коефіцієнти з подальшим підсумовуванням результатів. Це дозволяє більш точно й диференційовано оцінити окремі складові економічної безпеки та врахувати специфіку галузі діяльності підприємства.

3. Інтегральне оцінювання є одним із найефективніших інструментів діагностики стану економічної безпеки підприємства, оскільки забезпечує комплексне охоплення різнопланових показників та їх узагальнення в єдиний числовий індекс. Цей підхід дозволяє поєднати фінансові, виробничі, інвестиційні, інноваційні, ресурсні та інші характеристики функціонування суб'єкта господарювання в інтегровану аналітичну модель. У процесі оцінювання використовуються складні математичні методи, зокрема нормалізація даних, яка приводить усі показники до уніфікованої шкали, забезпечуючи можливість їх подальшої коректної агрегації. До таких методів також належать метод таксономічного аналізу, метод відстаней до умовного еталону, кластерний і факторний аналізи, які забезпечують глибину обробки вхідної інформації.

Інтегральний показник є не лише зручним інструментом для оцінки поточного стану безпеки, але й служить базою для відстеження динаміки змін упродовж часу. Він дозволяє своєчасно виявляти як позитивні тенденції в реалізації заходів з економічної безпеки, так і загострення ризиків або зниження рівня стійкості. Завдяки універсальності інтегрального підходу забезпечується можливість порівняння між підприємствами різних форм власності, галузевої належності та масштабів діяльності. Це, своєю чергою, створює умови для бенчмаркінгу, стратегічного планування та обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

Крім того, отриманий інтегральний індекс може бути використаний для моніторингу ефек-

тивності впроваджених управлінських, фінансових чи інноваційних рішень. Його значення дозволяє коригувати пріоритети безпекової політики, спрямовувати ресурси в найбільш уразливі зони та прогнозувати сценарії розвитку підприємства за різних зовнішніх умов.

4. Бенчмаркінг передбачає порівняння показників економічної безпеки підприємства з аналогічними показниками інших підприємств галузі, лідерів ринку або кращих практик. Цей метод дозволяє ідентифікувати відхилення від нормативних або еталонних показників, що є підставою для розробки рекомендацій щодо поліпшення існуючих систем захисту та зміцнення позицій підприємства на ринку. Особливо корисним є галузевий або конкурентний бенчмаркінг.

5. Побудова матриць ризику – метод, який полягає в структуризації потенційних ризиків економічної безпеки на основі двох критеріїв: ймовірності виникнення та величини можливих збитків (наслідків). Результатом є матриця, що дозволяє підприємству наочно ідентифікувати пріоритетні ризики та розробляти стратегії їхнього запобігання або зменшення впливу. Такий підхід полегшує прийняття рішень щодо оптимального розподілу ресурсів підприємства на забезпечення безпеки.

Використання зазначених методів у комплексі дозволяє отримати всебічну та об'єктивну оцінку економічної безпеки підприємства, своєчасно виявляти проблемні зони та впроваджувати ефективні заходи із забезпечення стабільного та безпечного функціонування суб'єкта господарювання.

О тже, оцінка економічної безпеки підприємства є складним багатофакторним процесом, який потребує інтеграції кількісних і якісних підходів. Методичні підходи до її оцінювання ґрунтуються на багаторівневому аналізі внутрішніх і зовнішніх загроз, стану ресурсного забезпечення, рівня фінансової стабільності та адаптивності до змін середовища. Основу методологічного інструментарію складають такі підходи, як експертне оцінювання, інтегральне моделювання, бенчмаркінг, побудова матриць ризиків, а також метод середньозважених показників. Кожен із методів має свої переваги, сферу застосування та обмеження, тому їхня комбінована реалізація забезпечує комплексність оцінювання.

Експертний метод дозволяє врахувати суб'єктивні чинники та думки фахівців щодо критичних аспектів безпеки, особливо в умовах нестачі точних статистичних даних. Метод середньозважених показників забезпечує порівняльний аналіз стану підприємств за ключовими індикаторами з урахуванням їх вагомості. Інтегральне оцінювання дозволяє

об'єднати різнотипні дані в єдиний індекс, що дає змогу порівнювати підприємства між собою, відслідковувати динаміку змін та ефективність реалізованих заходів. Метод бенчмаркінгу формує систему орієнтирів, що базується на лідерських практиках, і дозволяє ідентифікувати відставання від еталонного рівня. Побудова матриць ризику забезпечує візуалізацію потенційних загроз і допомагає пріоритизувати напрямки ризик-менеджменту.

Застосування нормативного аналізу, що базується на порогових значеннях і допустимих відхиленнях, сприяє чіткій ідентифікації рівнів загроз. Трендовий аналіз дає змогу оцінити динаміку змін показників у часі та спрогнозувати ймовірність настання критичних станів. Комплексне застосування зазначених методів дозволяє побудувати багатовимірну модель оцінки економічної безпеки, яка враховує специфіку діяльності підприємства, галузеві особливості та ринкові умови. Результати такої оцінки можуть служити основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, розробки стратегій реагування на ризики та забезпечення довгострокової стабільності функціонування підприємства.

Крім того, методичні підходи повинні бути адаптовані до сучасних викликів, зокрема цифровізації економіки, глобалізації, екологічної нестабільності та геополітичних ризиків. Підприємства, які впроваджують системний підхід до оцінки економічної безпеки, здатні своєчасно виявляти загрози, знижувати їх вплив та забезпечувати конкурентоспроможність. В умовах підвищеної турбулентності ринку методологічне забезпечення оцінки безпеки має включати як класичні інструменти, так і новітні цифрові аналітичні системи. Важливим є також постійне оновлення методичних підходів з урахуванням змін у зовнішньому середовищі та внутрішній структурі підприємства.

Таким чином, сформований комплекс методичних підходів до оцінювання економічної безпеки створює основу для її ефективного моніторингу, аналізу та управління. Його впровадження сприяє підвищенню якості управлінських рішень, стійкості підприємства до кризових явищ і забезпеченню стратегічного розвитку в умовах невизначеності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що ефективне забезпечення економічної безпеки підприємств металургійної галузі вимагає впровадження диференційованих підходів до ідентифікації та оцінки ризиків, із урахуванням особливостей технологічних процесів, структури виробничих моделей, масштабів операційної ді-

яльності, логістичної інфраструктури та рівня державної підтримки. З'ясовано, що досягнення сталоного розвитку підприємств можливе лише за умов побудови адаптивної та гнучкої системи антикризового управління, підвищення інституційної та фінансової стійкості, диверсифікації ринків збуту, а також активної інтеграції у глобальні виробничо-збутові ланцюги.

Перспективи подальших наукових досліджень у сфері методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства полягають у розробленні адаптивних моделей оцінювання, здатних оперативно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Особливої уваги потребує інтеграція інструментів цифрової аналітики, штучного інтелекту та прогнозного моделювання для більш точного виявлення потенційних загроз і визначення рівня безпеки в реальному часі. Актуальним напрямом є також формування галузево-специфічних індикаторів безпеки, що враховують особливості ресурсного потенціалу, ринкової кон'юнктури та інституційних умов.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку комплексних систем моніторингу та оцінки, інтегрованих у процес стратегічного управління підприємством. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Близнюк А. О. Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2011. Вип. 55. С. 188–194.
2. Гнатієнко Г. М., Снитюк В. Є. Експертні технології прийняття рішень. Київ : Маклаут, 2008. 444 с.
3. Денисенко М. П., Колісниченко П. Т. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 6. С. 15–19. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2017/5.pdf
4. Карачина Н. П., Скаковський В. В., Штанько О. С. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки сучасних підприємств в системі контролінгу. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. № 2. С. 79–83. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-13>
5. Мних Є. В. Сучасний економічний аналіз: питання методології та організації. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2006. № 1. С. 55–61.
6. Нагорна І. І. Оцінка стійкості економічної безпеки промислового підприємства. *Економічний простір*. 2008. № 9. С. 249–250.
7. Назаренко І. Л., Сухорукова Т. Г. Методика оцінки рівня економічної безпеки дистанції колії. *Вісник економіки і промисловості*. 2014. Вип. 48. С. 64–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2014_48_14
8. Цегельник Н., Ярмолюк О. Методологічні підходи до оцінки економічної безпеки територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-43>

REFERENCES

- Blyzniuk, A. O. "Metodychni osnovy otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Methodological Foundations of Assessing the Economic Security of an Enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 55 (2011): 188-194.
- Denysenko, M. P., and Kolisnichenko, P. T. "Zarubizhnyi dosvid rehuliuвання ekonomichnoi bezpeky" [Foreign Experience of Economic Security Regulation]. *Investysii: praktyka ta dosvid*. 2017. http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2017/5.pdf
- Hnatiienko, H. M., and Snytiuk, V. Ye. *Ekspertni tekhnologii pryiniattia rishen* [Expert Decision-making Technologies]. Kyiv: Maklout, 2008.
- Karachyna, N. P., Skakovskiy, V. V., and Shtanko, O. S. "Metodychni pidkhody do otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky suchasnykh pidpriemstv v systemi kontrolinhu" [Methodological Approaches to Assessing the Economic Security of Modern Enterprises in the Control System]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, no. 2 (2025): 79-83. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-13>
- Mnykh, Ye. V. "Suchasnyi ekonomichnyi analiz: pytan- nia metodolohii ta orhanizatsii" [Modern Economic Analysis: Issues of Methodology and Organization]. *Bukhhalterskyi oblik ta audyt*, no. 1 (2006): 55-61.
- Nahorna, I. I. "Otsinka stiiikosti ekonomichnoi bezpeky promyslovoho pidpriemstva" [Assessment of the Sustainability of the Economic Security of an Industrial Enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 9 (2008): 249-250.
- Nazarenko, I. L., and Sukhorukova, T. H. "Metodyka otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky dystant- sii kolii" [Methods of Assessing the Level of Economic Security Distance Path]. *Visnyk ekonomiky i promyslovosti*. 2014. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2014_48_14
- Tsehelnyk, N., and Yarmoliuk, O. "Metodolohichni pid- khody do otsinky ekonomichnoi bezpeky teryto- rialnykh hromad" [Methodological Approaches to Assessing the Economic Security of Territorial Communities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 71 (2025). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-43>

Науковий керівник – Єрмоленко О. А.,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

УДК 338.2:658.012.2

JEL: D04; D29; D92; M21

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-344-351>

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АДАПТИВНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

©2025 ДОЛЖЕНКО Д. Ю.

УДК 338.2:658.012.2

JEL: D04; D29; D92; M21

Долженко Д. Ю. Теоретичні підходи до адаптивно-інноваційного розвитку економічного потенціалу підприємства в умовах цифрової економіки

У статті досліджено теоретичні засади та науково-методичні підходи до адаптивно-інноваційного розвитку економічного потенціалу підприємства в умовах цифрової економіки. Проаналізовано сучасні наукові трактування поняття «економічний потенціал підприємства» з позицій системного, ресурсного та компетентнісного підходів, що дозволило визначити його як динамічну, інтегровану й адаптивну систему, здатну змінюватися під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Наголошено на тому, що ключову роль у формуванні ефективності цієї системи відіграє поєднання цифрових технологій, інноваційних методів управління ресурсами, стратегічного планування та розвитку людського та інтелектуального капіталу. Систематизовано концепції динамічних можливостей, інноваційних систем, стратегічного зростання та управління змінами, розкрито їх значення для підвищення інноваційної активності, гнучкості та конкурентоспроможності підприємств у цифровому середовищі. Показано, що адаптивно-інноваційний розвиток базується на синергії внутрішніх і зовнішніх чинників, інтеграції сучасних технологій, формуванні партнерських мереж і використанні інструментів управління знаннями. Акцентовано увагу на важливості сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності як невід'ємних складових довгострокової стійкості бізнесу. Запропоновано авторський алгоритм дослідження адаптивно-інноваційного потенціалу, який забезпечує ідентифікацію ключових факторів впливу, оцінювання ефективності стратегій і формування рекомендацій для посилення конкурентних переваг і досягнення стратегічних цілей підприємства в умовах динамічних трансформацій економічного середовища. Доведено необхідність впровадження мережевого підходу, що акцентує увагу на створенні партнерських відносин і бізнес-екосистем, які дозволяють підприємствам адаптуватися до глобальних викликів. Взаємодія з клієнтами, постачальниками, державними та науковими інституціями дозволяє розширювати можливості компанії та створювати нові конкурентні переваги. Це також підсилює роль людського капіталу як основного стратегічного ресурсу підприємства. Значний внесок у розвиток адаптивного потенціалу компаній роблять сталий розвиток і корпоративна соціальна відповідальність.